

Cemaatleşme, ihtiyaçtır

“Cemaatler, düşünce ekolleri, tarikatlar, tarih boyunca İslam âleminin bir gerçeği olagelmıştır.”

Bundan yaklaşık çeyrek asır önce, şimdi artık yayın hayatında olmayan Yeni Zemin dergisinin Ocak-1994 sayısında yayınlanan “İslamda cemaat-birey ilişkisi” konulu dosya çalışmasına “Cemaatler özeleştiriye muhtaç” başlıklı bir değerlendirmeye iştirak etmişiz.

Yazıyı okurlarımızla paylaşalım:

“Cemaatler, düşünce ekolleri, tarikatlar, tarih boyunca İslam âleminin bir gerçeği olagelmıştır. ‘Ümmetin ihtilâfı rahmettir’ hadis-i şerifinde işaret edilen ‘müsbet ihtilâf’ manasını gerçekleştiren bu vakıa, Bediüzzaman’ın ifadesiyle ‘hakikatin her köşesini izhar edip, hakka ve hakikate hizmet’ maksadının tahakkukuna vesile olmuştur.

“Cumhuriyet Türkiye’inde devletin, bilhassa kuruluş yıllarında dine cephe alması, cemaat, ekol ve tarikatların önemini daha da arttırmıştır. Din eğitiminin ve dinî neşriyatın tümüyle yasaklandığı bir dönemde doğan boşluk, bu hizmet gruplarının gayretleriyle doldurulmaya çalışılmış ve büyük ölçüde muvaffak olunmuştur.

“Cemaatleşme, bilhassa günümüz şartlarında mutlak bir ihtiyaçtır. Bediüzzaman bu ihtiyacın önemli gerekçelerinden birini şöyle ifade eder:

‘Bu zaman cemaat zamanıdır. Ferdî şahısların dehası ne kadar harika da olsa, cemaatin şahs-ı manevîsinden gelen dehasına karşı mağlûp düşebilir.’

“Devletin halen dahi görmezden geldiği, hatta kimi istihbarat raporlarında ‘irticâî yeraltı örgütleri’ olarak tanımlanan cemaat ve tarikatların hizmetleri, bugün de yaygın şekilde devam ediyor.

“Gelinen merhalede, cemaatlerin müesseseseleşme açısından önemli mesafeler aldıklarını görüyoruz. Bilhassa yayıncılık, eğitim ve sağlık hizmetlerinde cemaatlere dayalı organizasyonların giderek kök saldıklarını müşahade ediyoruz.

“Ancak bu gelişme bir hayli gecikmiş sayılmalıdır. Sebebini de ülkenin genel şartları içinde değerlendirmek gerekir.

“Devletin uzun yıllar dinle ve dindar insanlarla cedelleşmesi, cemaatlerin sağlıklı ve istikrarlı bir yapılanmaya gitmelerini zorlaştırmıştır.” (agd, s. 63)

Çeyrek asırlık süreç ve gelinen nokta, maalesef bu sorgulamaların devam edemediği, cemaatlere kurulan tuzakların başarılı olduğu, cemaat kimliklerinin vahim şekilde tahrip edildiği, içten ve güçlü bir özeleştiri ihtiyacının çok daha önem

kazandığı bir tabloyu önümüze koyuyor.

Yeni Zemin dergisinin Ocak-1994 sayısındaki “Cemaatler özeleştiriyeye muhtaç” başlıklı değerlendirmemize dün kaldığımız yerden devam edelim:

“Evet, yapılan hizmetlerde mutlaka ihlas ve iyiniyet manaları hakim olmuştur.

“Ancak birçok şeyin ‘el yordamı’ ile yapıldığı da bir vakiydir. Bunda, cemaatlerin kültürlü ve yetişkin eleman potansiyeli açısından yaşadıkları yetersizliklerin çok büyük payı vardır. Cemaatlerin iç ilişkilerinde yaşanan bazı problemler de bu durumla bağlantılıdır. Bilhassa ‘sevk ve idare’ noktasında görülen aksaklıklar, şahsiyet ve mizaç farklılıklarından kaynaklanan uyumsuzluklar, çoğu kez ‘fikir ihtilâfı’ görüntüsü altında, zaman zaman dahilî sıkıntılara, yer yer de kopmalara yol açabilmiştir. Ancak bu kabil ayrılıkların, genelde kalıcı küskünlükler meydana getirdiği kanaatinde değilim.

“Şu hususa da işaret etmeden geçemeyeceğim: 12 Eylül ihtilâlini takip eden yıllarda ülkemizde cereyan eden gelişmeler, ister istemez cemaatleri de etkilemiştir. Dünyevîleşme cereyanı, cemaatlerin bünyesinde yabana atılmayacak ölçüde durgunlaşmaya yol açmıştır.

“Ancak bu halin bir ‘çözülme’ şeklinde değerlendirilmesi doğru olmaz. Yaşanan sıkıntılar, toplu bir ‘özeleştirî’ ihtiyacını gündeme getirmiştir. Halihazırda birçok cemaatte böyle bir ‘sorgulama süreci’ yaşanıyor. Gerek cemaatlerin kendi iç ilişkileri, gerekse cemaatler arası münasebetler yeniden gözden geçiriliyor.

“Kişiler hem fert olarak, hem de ‘cemaat mensubu’ sıfatıyla, pek çok şeyi yeniden değerlendiriyorlar. Böyle bir iç muhasebe ve sorgulamanın, İslam cemaatinin birer ‘şube’si olarak değerlendirebileceğimiz ekol ve hizmet grupları için çok istifadeli neticeler vereceğini düşünüyor ve ümit ediyoruz.”

Çeyrek asırlık süreç ve geline nokta, maalesef bu sorgulamaların devam edemediği, cemaatlere kurulan tuzakların başarılı olduğu, cemaat kimliklerinin vahim şekilde tahrip edildiği, içten ve güçlü bir özeleştirî ihtiyacının çok daha önem kazandığı bir tabloyu önümüze koyuyor.